

Dragan Bolanča*

ISSN (0469-6255)

(57-66)

LUKE OTVORENE ZA JAVNI PROMET I ZAKON O MORSKIM LUKAMA IZ 1995. GODINE

THE PORTS OPEN TO PASSENGER AND CARGO TRAFFIC AND THE SEAPORTS ACT (1995)

UDK: 173+656.61]627.212

Izvorni znanstveni članak

Original scientific paper

Sažetak

U ovom se radu autor bavi pitanjima pravnog statusa hrvatskih pomorskih luka otvorenih za javni promet kao pomorskog dobra. Autor posebnu pažnju usmjeruje na najnovije zakonske propise (Pomorski zakonik iz 1994. i Zakon o morskim lukama iz 1995). U analizi se naglašavaju pitanja razvrstaja luka, lučkih djelatnosti, uloge lučke uprave, postupka dodjeljivanja lučkih koncesija (uključujući prvenstvenu koncesiju), te pretvorbe društvenog vlasništva.

Summary

In this article, the author deals with the issues concerning the legal status of the Croatian seaports open to passenger and cargo traffic as maritime domain. The author points out the new law provisions: The Maritime Code (1994) and Seaports Act (1995). He describes the questions of division of ports, port activities, concessions for port activities (including the priority concession), port authority and transformation of social ownership.

1. Uvod

Introduction

Morske su luke, zajedno s morskim brodarstvom, značajan dio pomorskog gospodarstva priobalnih zemalja i integralni su dio nacionalnog gospodarskog sustava tih zemalja. One su, stoga,

znakovit simbol pomorske komponente nekog nacionalnog gospodarstva. Što je pomorska orijentacija neke države izrazitija, položaj luka je značajniji. To se odražava na njihovu brojnost, opremljenost i organiziranost. Takav se položaj i značenje morskih luka odražava i na njihov status u upravnom sustavu priobalnih zemalja. Sve to vrijedi i za hrvatske morske luke.¹

Novi Zakon o morskim lukama ("Narodne novine", br. 108/95 i 6/96 - dalje ZML) u okviru novoga državnog ustroja Republike Hrvatske, donosi i novu podjelu luka prema njihovoj namjeni, veličini i značaju. Naime, ZML kao *lex specialis* uspostavlja kao osnovnu, podjelu luka po namjeni na luke otvorene za javni promet i luke posebne namjene. Našu pozornost usmjerit ćemo na pozitivnu zakonsku i podzakonsku regulativu morskih (pomorskih) luka otvorenih za javni promet, čiji se pravni režim razlikuje i od morskih luka posebne namjene² i od luka otvorenih za javni promet unutarnjih voda.³

¹Tako Drago Pavić: *Sustav upravljanja hrvatskim morskim lukama za javni promet*, referat iz zbornika "Pravni problemi instituta pomorskog dobra u Republici Hrvatskoj s posebnim osvrtom na luke otvorene za javni promet", Split, 1998., str. 40.

²O morskim lukama posebne namjene vidi Mario Meštrović: *Usporedni prikaz sustava upravljanja lukama otvorenim za javni promet i lukama za posebne namjene u hrvatskom zakonodavstvu*, referat iz zbornika "Pravni problemi instituta pomorskog dobra u Republici Hrvatskoj s posebnim osvrtom na luke otvorene za javni promet", Split, 1998., str. 49 - 59.

³Pravni status luka otvorenih za javni promet unutarnjih voda reguliran je *Zakonom o lukama unutarnjih voda* ("Narodne novine", br. 142/98) i bitno je različit od takvih morskih luka - o razlikama vidi Draško Lambaša: *Zakon u lukama unutarnjih voda*, "Informator", Zagreb, br. 4671, 1998., str. 8.

*dr. sci. Dragan Bolanča, docent
Pravni fakultet, Split

2. Ustav Republike Hrvatske ("Narodne novine", br. 56/90) *The Constitution of the Republic of Croatia ("Narodne novine", No. 56/90)*

Prema hrvatskom Ustavu more, morska obala i otoci neposredno su ustavnim normom čl. 52, st. 1 proglašeni za dobra od interesa za Republiku Hrvatsku. Ta se dobra stavljaju pod poseban pravni režim, kroz koji će se ostvarivati njihova osobita zaštita. Naime, "zakonom se određuje način na koji dobra od interesa za Republiku mogu iskorištavati i upotrebljavati ovlaštenici prava na njima i vlasnici" (čl. 52, st.2). To znači da se za pojedine vrste stvari koje su proglašene dobrima od interesa za Republiku Hrvatsku zakonom određuju posebna pravila iskorištavanja i uporabe tih stvari, čime se uspostavlja posebno pravno uređenje tih stvari.⁴ I Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima ("Narodne novine", br. 91/96) određuje da morska obala ne može biti predmet prava vlasništva i drugih stvarnih prava, jer nije stvar u stvarnopravnom smislu, nego opće dobro koje služi svima (čl. 3, st. 2).⁵

3. Pomorski zakonik ("Narodne novine", br. 17/94, 74/9 i 43/96 - dalje PZ) *The marine code ("Narodne novine", No. 17/94, 74/9 i 43/96)*

PZ je stupio na snagu 22. ožujka 1994. godine. U dijelu trećem PZ (čl. 48 - 80) u potpunosti je uređena materija pomorskog dobra.

PZ izričito određuje da je pomorsko dobro "opće dobro od interesa za Republiku Hrvatsku, ima njenu osobitu zaštitu, a upotrebljava se i/ili koristi pod uvjetima i na način propisan zakonom" (čl. 48).

Pomorsko dobro čine unutrašnje morske vode i teritorijalno more, njihovo dno i morsko podzemlje te dio kopna koji je po svojoj prirodi namijenjen pomorskoj upotrebi ili je proglašen takvim (čl. 49, st. 1). Pomorskim dobrom smatraju se morska obala, luke, lukobrani... (čl. 49, st. 2), a morska obala se proteže od crte srednjih niskih voda i obuhvaća pojas kopna koji je ograničen crtom do koje dopiru najveći valovi za vrijeme nevremena kao i onaj dio kopna koji po svojoj prirodi ili namjeni služi korištenju mora za pomorski promet i morski ribolov, te za druge svrhe koje su u vezi s korištenjem mora, a koji je širok najmanje šest metara od crte koja je vodoravno udaljena od crte srednjih viših visokih

voda (čl. 50, st. 1). Iznimno od tog kriterija, u pojedinim slučajevima pojas pomorskog dobra može biti uži ili širi o čemu odlučuje ministar pomorstva, prometa i veza (čl. 50, st. 4). U slučaju dvojbe predstavlja li određeno dobro pomorsko dobro, odluku donosi Vlada Republike Hrvatske, uz prethodno pribavljeno mišljenje državnog pravobranitelja (čl. 50, st. 6).⁶

Pomorskim dobrom upravlja, održava ga i zaštićuje Republika Hrvatska neposredno i/ili putem županija (čl. 56, st. 1), na njemu se ne može stjecati ni pravo vlasništva ni druga stvarna prava po bilo kojoj osnovi (čl. 51, st. 1). Međutim, dopuštena je posebna upotreba i/ili gospodarsko korištenje dijela pomorskog dobra fizičkim i pravnim osobama na temelju koncesije (čl. 51, st. 3, čl. 59, st. 1), koja podrazumijeva odluku o koncesiji i ugovor o koncesiji (čl. 60). Ovisno o vrsti i trajanju koncesije, koncedent može biti županija, Vlada ili Sabor RH (čl. 62).⁷

Kako je PZ propisao drukčiji način koncesioniranja, nakon njegova stupanja na snagu, županijski ured za pomorstvo na čijem se području nalazi pomorsko dobro morao je objaviti tri puta u službenim glasilicima i u važnijim dnevnim listovima poziv svim korisnicima pomorskog dobra koji su to pravo stekli po ZPVDLP da odluku o davanju na korištenje pomorskog dobra prijave u roku od šest mjeseci računajući od dana trećeg oglasa u "Narodnim novinama". Taj se poziv morao uputiti i oglasom u općinama na području kojih se nalazi pomorsko dobro. Ukoliko ovlaštenik uredno prijavi svoju odluku o davanju na korištenje pomorskog dobra i pruži dokaz o dobivenom pravu korištenja, njegovom opsegu i pravnom naslovu stjecanja, davatelj koncesije za pomorsko dobro zamijenit će odluku o davanju na korištenje pomorskog dobra odlukom i ugovorom o koncesiji u skladu s PZ (čl. 1039, st. 1 - 4 PZ).

4. Zakon o morskim lukama ("Narodne novine", br. 108/95 i 6/96 - dalje ZML) *Seaports act ("Narodne novine", No. 108/95 i 6/96)*

ZML je stupio na snagu 5. siječnja 1996. godine, pa su tada prestale važiti odredbe Zakona o pomorskom i vodnom dobru, lukama i pristaništima iz 1974. godine. koje se odnose na morske luke (čl. 68 ZML). Kako i obavljanje lučkih djelatnosti ulazi u

⁴ Nikola Gavella - Tatjana Josipović - Igor Gliha - Vlado Belaj - Zlatan Stipković : *Stvarno pravo*, Zagreb, 1998., str. 53 - 59.

⁵Tako Mladen Žuvela: *Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima*, Zagreb, 1997., str. 311.

⁶O tome vidi Gordan Stanković : *Pomorsko dobro u Pomorskom zakoniku Republike Hrvatske*, "Informator", Zagreb, br. 4187-4198, 1994., str. 6 - 7.

⁷Pobliže Dragan Bolanča: *Problem stvarnih prava na pomorskom dobru*, "Pravo u gospodarstvu", Zagreb, br. 7 - 8, 1996., str. 832 - 838.

koncesijski sustav, od tada se te gospodarske djelatnosti mogu obavljati samo na temelju koncesija propisanih odredbama ZML, dok se propisi PZ primjenjuju supsidijarno. Naime, na sva pitanja koja se odnose na obavljanje lučkih djelatnosti odnosno korištenje pomorskog dobra radi obavljanja lučkih djelatnosti, a koja nisu uređena ZML, na odgovarajući način se primjenjuju odredbe PZ kojima se uređuje koncesija na pomorskom dobru (čl. 19 ZML).

ZML kao osnovni propis za luke neobično je važan, jer on uređuje razvrstaj morskih luka, lučko područje, lučke djelatnosti i njihovo obavljanje, izgradnju i korištenje lučke nadgradnje i podgradnje, osnivanje, ustrojstvo i djelatnost lučkih uprava, osnovne odredbe o redu u morskim lukama te pretvorbu postojećih društvenih poduzeća luka (čl. 1). Nadalje, ZML u čl. 2, pojedinim izrazima upotrebljenim u tom zakonu daje sljedeća značenja: **luka** označava morsku luku, tj. vodeni i s vodom neposredno povezani kopneni prostor s izgrađenim i neizgrađenim obalama; lukobranima, uređajima, postrojenjima i drugim objektima namijenjenim za pristajanje, sidrenje i zaštitu brodova i brodica, ukrcaj i iskrcaj putnika i robe, uskladištenje i drugo manipuliranje robom, proizvodnju, oplemenjivanje i doradu robe te ostale gospodarske djelatnosti koje su s tim djelatnostima u međusobnoj ekonomskoj, prometnoj ili tehnološkoj svezi (toč. 1), **luka otvorena za javni promet** jest morska luka koju, pod jednakim uvjetima, može upotrebljavati svaka fizička i pravna osoba sukladno njenoj namjeni i u granicama raspoloživih kapaciteta (toč. 2), lučko područje jest područje morske luke, koje obuhvaća jedan ili više vodenih i kopnenih prostora (lučki bazen), koji služi za obavljanje lučkih djelatnosti, a kojim upravlja lučka uprava ili drugo tijelo određeno ZML (toč. 4), lučka podgradnja (infrastruktura) jesu lukobrani, operativne obale i druge lučke zemljišne površine, objekti prometne infrastrukture (npr. lučke cestovne i željezničke prometnice, vodovodna, kanalizacijska, energetska, telefonska mreža, objekti za sigurnost plovidbe u luci i sl.) - toč. 5, lučka nadgradnja (suprastruktura) jesu nepokretni objekti izgrađeni na lučkom području kao upravne zgrade, skladišta, silosi, rezervoari i sl. te lučki kapitalni pretovarni objekti (npr. dizalice i sl.) - toč. 6.

a) RAZVRSTAJ LUKA - prema namjeni kojoj služe, luke se dijele na luke otvorene za javni promet i luke za posebne namjene, s time da luke mogu biti otvorene za međunarodni promet i luke otvorene za domaći promet, u skladu s odredbama PZ (čl. 3, st. 1 i 2). Luka može obuhvaćati jedan ili više lučkih bazena (čl. 3, st. 3). Luke otvorene za međunarodni promet određuju se posebnim propisima (čl. 4, st. 1), dok luke otvorene za domaći promet određuje, uz suglasnost Vlade Republike Hrvatske, skupština one županije na području koje se nalazi luka, nakon što nadležna lučka kapetanija utvrdi da su ispunjeni

uvjeti za sigurnost plovidbe u luci ako ZML nije drugačije predviđeno (čl. 4, st. 2). Prema veličini i značaju za Republiku Hrvatsku, luke otvorene za javni promet dijele se na luke osobitog (međunarodnog) gospodarskog interesa za Republiku Hrvatsku, luke županijskog značaja i luke lokalnog značaja (čl. 5, st. 1). Vlada Republike Hrvatske ovlaštena je donijeti odluku o mjerilima za razvrstaj tih luka (čl. 6), a ministar pomorstva u skladu s tom odlukom donosi propis o razvrstaju luka.⁸

b) LUČKO PODRUČJE - Vlada Republike Hrvatske utvrđuje lučko područje u lukama otvorenim za javni promet od osobitog (međunarodnog) gospodarskog interesa za Republiku Hrvatsku u skladu s prostornim planom (čl. 8, st. 1), a lučko područje se može nalaziti na području više općina, gradova i županije (čl. 8, st. 2). U lukama županijskog i lokalnog značaja lučko područje utvrđuje županijsko poglavarstvo uz prethodnu suglasnost Vlade Republike Hrvatske i uz prethodno pribavljeno mišljenje poglavarstva grada/općine (čl. 8, st. 3).

c) LUČKE DJELATNOSTI - vrste lučkih djelatnosti u lukama otvorenim za javni promet nabrojane su u čl. 9 ZML. Prvo se taksativno nabrajaju četiri osnovne lučke djelatnosti (st. 1), a to su privez i odvez brodova, jahti, ribarskih, športskih i drugih brodica i plutajućih objekata; ukrcaj, iskrcaj, prekrcaj roba; skladištenje i prenošenje roba i drugih materijala, te ukrcaj i iskrcaj putnika. Zatim se navode (st. 2) ostale gospodarske djelatnosti koje su s ovima u neposrednoj ekonomskoj, prometnoj ili tehnološkoj svezi (npr. opskrba brodova, pružanje usluga putnicima, tegljenje, servisi lučke mehanizacije, lučko agencijski poslovi i špediterski poslovi, poslovi kontrole kakvoće i količine robe i dr.). Kako su te ostale gospodarske djelatnosti nabrojane primjera radi, u njih može spadati i svaka druga djelatnost, ali pod uvjetom da je u nekoj neposrednoj vezi s osnovnom djelatnošću. Prema čl. 9, st. 3 ZML na lučkom području mogu se obavljati i druge djelatnosti ako je to propisano posebnim zakonom, kao i ino obavljanje koje ne umanjuje niti otežava obavljanje osnovnih lučkih djelatnosti iz st. 1. Druge djelatnosti i ino obavljanje spadaju u lučke djelatnosti samom činjenicom što se obavljaju na lučkom području.

Odredba čl. 9 ZML u teoriji je naišla na opravdani kritički pristup. Naime, među osnovnim lučkim djelatnostima nije navedeno tegljenje (potiskivanje), dok su među ostalim gospodarskim djelatnostima nabrojane one koje nisu lučke (npr. lučko agencijski poslovi, otpremnički poslovi) ili nisu takve naravi da

⁸ Poblize **Vinko Hlača** : *Pravni režim pomorskog dobra, posebice morskih luka u hrvatskom zakonodavstvu*, "Pomorski zbornik", br. 34, 1996., str. 177 i dalje.

se moraju makar djelomice obavljati na lučkom području (npr. poslovi kontrole kakvoće i količine robe).⁹ Druge djelatnosti i ino obavljanje ne spadaju u lučke djelatnosti samom činjenicom što se obavljaju na lučkom području. Dakle, uz osnovne lučke djelatnosti nije potrebno egzemplifikativno nabrojavanje ostalih gospodarskih djelatnosti, već je dovoljno jednom općom formulacijom uključiti u lučke djelatnosti i one koje su s osnovnim djelatnostima u neposrednoj, prometnoj ili tehnološkoj svezi kada se u cijelosti ili djelomično obavljaju na lučkom području (važna je njihova korelacija s funkcionalnošću luke).¹⁰

d) KONCESIJE - čl. 10. sadrži postupak koncesioniranja.¹¹ Lučke djelatnosti obavljaju trgovačka društva na temelju koncesije (st. 1), dok pravne osobe koje na temelju posebnog zakona obavljaju djelatnost koja se odnosi na sigurnost plovidbe na moru, mogu ovu djelatnost obavljati na lučkom području bez koncesije (st. 2). Koncesiju radi obavljanja određene djelatnosti iz članka 9. ZML može dobiti samo trgovačko društvo s ograničenom odgovornošću koje ima minimalni kapital 60.000 kuna ili dioničko društvo koje ima minimalni kapital 200.000 kuna i registrirano je za obavljanje odnosne djelatnosti (st. 3).¹² Koncesija za obavljanje lučke djelatnosti daje se na temelju javnog natječaja koji raspisuje lučka uprava i objavljuje u "Narodnim novinama" (st. 4). Lučka uprava u pravilu daje trgovačkom društvu koncesiju za obavljanje jedne lučke djelatnosti, a jednom trgovačkom društvu ne može se dati koncesija za obavljanje svih lučkih djelatnosti (st. 5). Izraz "u pravilu" nas upućuje na zaključak da koncesionar može dobiti koncesiju i za obavljanje više lučkih djelatnosti.

Koncesija za obavljanje lučkih djelatnosti daje se na razdoblje do 10 godina (st. 6.). Taj se rok određuje ovisno o planu i programu rada trgovačkog društva koje traži koncesiju, vodeći u svakom slučaju računa da rok ne bude kraći negoli je potrebno za amortizaciju vrijednosti planom predviđenih ulaganja na lučkom području (čl. 13, st. 1).

Odluka o koncesiji za obavljanje lučkih djelatnosti sadrži osobito: određenje lučke djelatnosti za koju se

daje koncesija, način, uvjete i vrijeme obavljanja djelatnosti, ovlaštenja davatelja koncesije, prava i obveze ovlaštenika koncesije, uključujući i obvezu održavanja pomorskog dobra, naknadu koja se plaća za koncesiju i druga pitanja od značaja za obavljanje djelatnosti (čl. 10, st. 7). Na temelju odluke o koncesiji, davatelj koncesije i ovlaštenik koncesije sklapaju ugovor (čl. 10, st. 8).¹³

Iz odredbe čl. 11 ZML saznajemo da se koncesija za obavljanje lučke djelatnosti daje na osnovi ocjene plana i operativnog programa rada ovlaštenika koncesije, uključujući i program ulaganja u održavanje luke (st. 1), dok ona može obuhvaćati korištenje i održavanje postojećih objekata infrastrukture i suprastrukture (st. 2). Objekte infrastrukture i suprastrukture izgrađene ili postavljene na lučkom području bez, odnosno protivno odluci i ugovoru o koncesiji za obavljanje djelatnosti iz članka 9. ZML, ovlaštenik koncesije dužan je u roku od 60 dana ukloniti. U protivnom lučka uprava može oduzeti koncesiju i ukloniti objekt o trošku ovlaštenika (st. 3).

Podnositelj zahtjeva za koncesiju za obavljanje lučke djelatnosti dužan je uz zahtjev za izdavanje koncesije predložiti: 1. plan i operativni godišnji program rada i investicija uz prikaz utjecaja koji će to imati na rast prometa, zaposlenost i razvoj luke; 2. dokaz da raspolaže odgovarajućim tehničkim i organizacijskim sposobnostima koje zadovoljavaju potrebe proizvodnog i radnog ciklusa kako s obzirom na vlastiti interes tako i interes trećih; 3. dokaz da raspolaže potrebnim brojem i stručnim profilom djelatnika za ostvarenje operativnog programa rada u luci i 4. dokaz i jamstvo da raspolaže potrebnim financijskim sredstvima ili izvorima sredstava za ostvarenje plana i programa rada i investicija (čl. 12).

e) PRESTANAK I ODUZIMANJE KONCESIJE - odluku o prestanku koncesije donosi davatelj koncesije, a koncesija radi obavljanja lučke djelatnosti prestaje istekom vremena za koje je dana, odreknućem ovlaštenika koncesije prije isteka vremena određenog u odluci o koncesiji, smrću ovlaštenika, odnosno prestankom pravne osobe ako nasljednici, odnosno pravni sljednici ne zatraže potvrdu koncesije u roku 30 dana od smrti ovlaštenika ili prestanka pravne osobe, oduzimanjem koncesije od strane davatelja uz uvjete iz članka 15. ZML (čl. 14).

Lučka uprava može oduzeti koncesiju za obavljanje lučke djelatnosti ako utvrdi da ovlaštenik koncesije: nije uskladio visinu naknade za usluge luke s utvrđenim cjenikom (tarifom) iz članka 20. ZML, ne poštuje odredbe o redu u luci, ne pridržava

⁹ Detaljnije vidi **Vojislav Borčić**: *Koncesije za lučke djelatnosti u lukama otvorenim za međunarodni promet*, referat na međunarodnom savjetovanju "Stvarna prava i koncesije na pomorskom dobru i za lučke djelatnosti", Rijeka, 1997., str. 6. Vidi također **Mario Meštrović**, o. c., str. 51.

¹⁰ *Ibid.*, str. 51, **Borčić**, o. c., str. 11.

¹¹ Poblize o tome **Draško Lambaša**: *Provedba koncesijskog sustava u morskim lukama*, "Informator", Zagreb, br. 4613, 1998., str. 5 - 7.

¹² Trgovačka društva koja dobiju koncesiju za obavljanje lučkih djelatnosti, upisuju se u posebni upisnik koji vodi lučka uprava - čl. 18, st. 1.

¹³ **Dragan Bolanča**: *Koncesije za obavljanje lučkih djelatnosti u lukama otvorenim za javni promet*, "Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu", br. 3-4 (51-52), 1998., str. 527 i dalje.

se plana i programa rada (čl. 15, st. 1). Nasuprot ovom fakultativnom, u čl. 15, st. 2 predviđeno je i obvezno oduzimanje koncesije, jer će lučka uprava oduzeti koncesiju za obavljanje lučke djelatnosti ako utvrdi da je ovlaštenik koncesije: obustavio izvršavanje djelatnosti za koju je dana koncesija, a time se narušava normalno funkcioniranje luke, da ne plaća ili neuredno plaća naknadu za koncesiju, da uz obavljanje koncesionirane djelatnosti obavlja i drugu djelatnost za koju nije dobio koncesiju, da ne koristi koncesiju ili je koristi za svrhe za koje nije dana ili da je koristi preko mjere određene u koncesiji. Međutim, koncesija se može oduzeti i u drugim slučajevima predviđenim ovim ili drugim zakonom (čl. 15, st. 3). Odluku o oduzimanju koncesije donosi lučka uprava, a u svakom od predviđenih slučajeva lučka uprava pozvat će ovlaštenika koncesije da se u određenom roku izjasni o razlozima zbog kojih mu se namjerava oduzeti koncesija (st. 4 i 5). Oduzimanjem koncesije, prestaje i pravo na korištenje lučkog prostora, objekata infrastrukture i suprastrukture, a raskidaju se i svi drugi ugovorni odnosi koji se temelje ili proizlaze iz koncesije, ako su vezani uz obavljanje djelatnosti te korištenje objekata infrastrukture i suprastrukture na lučkom području (st. 6).

f) LUČKA UPRAVA - lučka uprava je neprofitna pravna osoba čije je osnivanje, ustrojstvo i djelatnost uređeno ZML, a osniva se u lukama otvorenim za javni promet radi upravljanja, izgradnje i korištenja luke (čl. 30, st. 1 i 2).¹⁴ Svojstvo pravne osobe stječe (gubi) upisom (brisanjem) odluke o osnivanju (brisanju) u trgovački registar (st. 4 i 5).

Osnivač lučke uprave u lukama otvorenim za javni promet od osobitog (međunarodnog) gospodarskog interesa za Republiku Hrvatsku jeste Republika Hrvatska, a odluku o osnivanju lučke uprave takve luke donosi Vlada Republike Hrvatske (čl. 31, st. 1 i 2).

Za luke otvorene za javni promet od županijskog i lokalnog značaja, osnivač lučke uprave jeste županija, a odluku donosi županijsko poglavarstvo (čl. 31, st. 1 i 2). Odluka o osnivanju lučke uprave pored elemenata propisanih Zakonom o ustanovama, treba sadržavati: 1. određenje lučkog prostora na koje se proteže nadležnost lučke uprave, 2. određenje lučkih djelatnosti, odnosno objekata suprastrukture i infrastrukture za koje se može dobiti koncesija (čl. 32).

Lučka uprava može u pravnom prometu stjecati prava i preuzimati obveze, a njenu imovinu čine sredstva i prava koja lučka uprava ostvaruje na temelju članka 45. ZML (čl. 30, st. 6 i 7).¹⁵ Prihodi

lučke uprave iz čl. 45 jesu: 1. lučke pristojbe,¹⁶ 2. naknada od koncesija za obavljanje djelatnosti iz članka 9. stavka 1. i 2. i naknade za koncesije iz članka 21. stavka 3. ovoga Zakona koje daje lučka uprava, 3. naknada za korištenje objekata lučke infrastrukture i suprastrukture, 4. sredstva iz proračuna države, županije, grada i općine, 5. ostali prihodi.

Djelatnost lučke uprave je: 1. briga o izgradnji, održavanju, upravljanju, zaštiti i unapređenju pomorskog dobra koje predstavlja lučko područje, 2. briga o izgradnji, održavanju, upravljanju i zaštiti zemljišta i nepokretnih objekata, uređaja i opreme na lučkom području (lučke podgradnje i nadgradnje), 3. osiguravanje trajnog i nesmetanog obavljanja lučkog prometa, tehničko-tehnološkog jedinstva, sigurnost plovidbe i lučkog prometa, 4. osiguravanje pružanja usluga od općeg interesa ili za koje ne postoji gospodarski interes drugih gospodarskih subjekata,¹⁷ 5. planiranje, usmjeravanje, usklađivanje i nadziranje rada trgovačkih društava koja obavljaju gospodarsku djelatnost na lučkom području, 6. upravlja slobodnom zonom koja je osnovana odlukom Vlade Republike Hrvatske sukladno propisima koji uređuju slobodne zone, 7. drugi poslovi utvrđeni zakonom (čl. 33).

Lučka uprava utvrđuje na osnovi godišnjeg plana i programa rada na početku svake godine najveći broj novih koncesija koje se mogu izdati radi obavljanja lučkih djelatnosti, uzimajući u obzir potrebe funkcioniranja luke i razinu prometa u luci. Nadalje, lučka uprava dužna je najmanje dva puta godišnje provjeravati izvršavanje plana i godišnjeg operativnog programa rada ovlaštenika koncesije¹⁸ i o tome podnijeti izvješće svom osnivaču (čl. 17, st. 1 i 2).

(infrastrukture) i nadgradnje (suprastrukture) iz članka 2. stavka 1. točke 5. i 6., a sukladno planovima iz članka 23. do 26. ZML, opremanje luke opremom za zaštitu mora od onečišćenja s brodova, održavanje dubine u luci i na sidrištu luke, troškove poslovanja lučke uprave - čl. 46, st. 1.

¹⁶O tome vidi **Ante Šurić** : *Lučke pristojbe i naknade*, referat iz zbornika "Pravni problemi instituta pomorskog dobra u Republici Hrvatskoj s posebnim osvrtom na luke otvorene za javni promet", Split, 1998., str. 85 i dalje.

¹⁷Lučka uprava može u cilju obavljanja djelatnosti iz članka 33. stavka 1. točka 4. ovoga ZML osnovati jedno ili više trgovačkih društava u svom vlasništvu radi obavljanja poslova djelatnosti čuvanja luke, protupožarne zaštite, rukovanja opasnim teretom i sl., uz prethodnu suglasnost Ministarstva pomorstva i Ministarstva financija, ukoliko u ponovljenom postupku koncesije nije donesena odluka o dodjeli koncesije (čl. 34, st. 1). Dobit trgovačkog društva koristi se namjenski isključivo za namjene predviđene u članku 46. stavku 1. ZML (čl. 34, st. 3).

¹⁸Ovlaštenik koncesije dužan je omogućiti lučkoj upravi i drugom nadležnom tijelu provjeravanje izvršavanja plana i godišnjeg operativnog programa rada ovlaštenika koncesije (čl. 17, st. 3).

¹⁴ Vidi detaljnije **Drago Pavić**, o. c., str. 44 - 47.

¹⁵ Sredstva ostvarena prema članku 45. ZML pripadaju u cijelosti lučkoj upravi na čijem se području ubiru i namijenjena su isključivo za: izgradnju i održavanje lučke podgradnje

g) **PRETVORBA DRUŠTVENOG PODUZEĆA LUKA**¹⁹ - 5. siječnja 1996. godine kao dan stupanja na snagu ZML višestruko je važan.

U roku od 3 mjeseca od dana stupanja na snagu ZML Upravni odbor društvenog poduzeća luka dostavit će Hrvatskom fondu za privatizaciju odluku o pretvorbi u skladu sa Zakonom o pretvorbi društvenih poduzeća (čl. 60). Dakle, ZML određuje pretvorbu društvenih poduzeća luka na način da se provede sukladno odredbama Zakona o pretvorbi društvenih poduzeća ("Narodne novine", br. 18/91., 83/92., 16/93., 2/94. i 9/95 - dalje ZPDP), što znači da društveno poduzeće luka samostalno bira način pretvorbe u dioničko društvo ili društvo s ograničenom odgovornošću koristeći jedan ili više od četiri propisana načina pretvorbe (čl. 6, st. 1 i čl. 7 ZPDP), a to su prodaja poduzeća ili idealnog dijela poduzeća, ulaganje kapitala u poduzeće, pretvaranje ulaganja na ugovornoj osnovi u ulog i potraživanja prema poduzeću, prijenosom dionica ili udjelom u Fondovima.

U roku od četiri mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga Zakona u lukama otvorenim za javni promet u kojima postoji društveno poduzeće luka za obavljanje djelatnosti iz članka 9. i 33. ZML, osnovat će se lučka uprava (čl. 59, st. 2).

U roku od 30 dana od stupanja na snagu ZML (tj. do 5. veljače 1996. god.) postojeća društvena poduzeća luka dužna su izraditi bilancu (čl. 59, st. 1). Na osnovi te bilance lučka uprava preuzima upravljanje suprastrukturnim i infrastrukturnim objektima u luci koji su prema zakonu pomorsko dobro, kao i sva prava koja na temelju toga proizlaze te sva dospjela nenaplaćena sredstva (do osnivanja lučke uprave) za usluge, upotrebu ili gospodarsko korištenje pomorskog dobra (čl. 59, st. 3). Lučka uprava se osniva upravo tim sredstvima koja postaju njeno vlasništvo, dok na sredstvima koja čine pomorsko dobro stječe pravo uporabe i korištenja (čl. 31, st. 4).²⁰

Do osnivanja lučke uprave objektima infrastrukture i suprastrukture na lučkom području upravlja društveno poduzeće luka i ima ih pravo koristiti do dobivanja prvenstvene koncesije, a prema dobivenim ovlastima do stupanja na snagu ZML (čl. 59, st. 5). Ova je odredba neobično važna, jer ona dopušta da društveno poduzeće luka koje još nije

završilo proces pretvorbe, ima pravo koristiti objekte infrastrukture i suprastrukture i nakon trenutka kada je upravljanje njima preuzela lučka uprava. Pravo korištenja tih objekata zasniva se na dobivenim ovlastima prije stupanja na snagu ZML. Te ovlasti mogu proizlaziti iz OZILP (1961) ili iz ZPVDLP (1974). Granični moment prava korištenja jest dobivanje prvenstvene koncesije, a to podrazumijeva pretvorbu društvenog poduzeća luka u trgovačko društvo, donošenje odluke o koncesiji i sklapanje ugovora o koncesiji za obavljanje lučkih djelatnosti.²¹

Do trenutka završetka pretvorbe društvenog poduzeća luka tj. do osnivanja trgovačkog društva poslove upravljanja sredstvima, pravima, radom i poslovanjem obavlja Upravni odbor društvenog poduzeća luka (čl. 61, st. 4) a trgovačko društvo za obavljanje lučkih djelatnosti koje nastane pretvorbom predviđenom u članku 60 ZML dužno je u roku od 90 dana od upisa u trgovački registar uskladiti svoje poslovanje s odredbama ZML (čl. 61, st. 1). Usklađivanje trgovačkog društva nastalog pretvorbom društvenog poduzeća luka s odredbama ZML kojima se uređuje obavljanje lučke djelatnosti, obaviti će se u roku od dvije godine od upisa društva u trgovački registar (čl. 63). Bez obzira na kontradiktornost odredaba čl. 61, st. 1 i čl. 63 ZML, vidljivo je da se trgovačko društvo nastalo pretvorbom društvenog poduzeća luka u roku dvije godine od upisa u trgovački registar mora podijeliti na više trgovačkih društava od kojih će, u pravilu, svako obavljati jednu djelatnost, jer jedno trgovačko društvo ne može obavljati sve djelatnosti. Dakle, prve dvije godine od upisa novo trgovačko društvo može obavljati više lučkih djelatnosti na temelju prvenstvene koncesije, ali protekom tog roka obvezno je obavljanje lučkih djelatnosti po principu iz čl. 10, st. 5 ZML.²²

h) **PRVENSTVENA KONCESIJA** - trgovačko društvo nastalo pretvorbom društvenog poduzeća luke dužno je u roku od 30 dana od upisa u trgovački registar podnijeti zahtjev za dodjelu prvenstvene koncesije iz čl. 62. ZML (čl. 61, st. 2). Lučka uprava će trgovačkom društvu za obavljanje lučke djelatnosti iz čl. 9 ZML koje nastane pretvorbom predviđenom u čl. 60 ZML, dodijeliti koncesiju za obavljanje djelatnosti iz članka 9. ovoga Zakona i korištenje objekata infrastrukture i suprastrukture na lučkom području na osnovi njihovog pismenog zahtjeva (prvenstvena koncesija), na vrijeme od 12 godina (čl. 62). Ovdje je neophodna raščlamba

¹⁹ Vidi **Draško Lambaša** : *Praktični problemi pretvorbe u lukama*, referat iz zbornika "Pravni problemi instituta pomorskog dobra u Republici Hrvatskoj s posebnim osvrtom na luke otvorene za javni promet", Split, 1998., str. 32 - 37.

²⁰ Inače, od obveza lučka uprava preuzima samo obveze koje su nastale zbog izgradnje i razvoja lučke suprastrukture i infrastrukture do osnivanja lučke uprave (čl. 59, st. 4).

²¹ U istom smislu **Vinko Hlača**: *Pravni problemi upotrebe i korištenja pomorskog dobra u morskim lukama*, Zbornik radova sa savjetovanja "Pomorsko dobro - društveni aspekti upotrebe i korištenja", Rijeka, 1996., str. 87.

²² Tako **Draško Lambaša** : *Prvenstvena koncesija iz Zakona o morskim lukama*, "Informator", Zagreb, br. 4645, 1998., str. 7.

odredbe čl. 62 koja se nalazi među prijelaznim i završnim odredbama ZML, a prvi put (i jedini) navodi pojam prvenstvene koncesije, međutim bez pobližeg sadržajnog obrazloženja tog pojma.

Lučka uprava kao davatelj prvenstvene koncesije obvezna je dodijeliti tu koncesiju za obavljanje lučkih djelatnosti i korištenje objekata infrastrukture i suprastrukture na lučkom području na osnovi pisanog zahtjeva ovlaštenika koncesije, na vrijeme od 12 godina. Ovlaštenik prvenstvene koncesije točno je određen, jer to može biti samo trgovačko društvo za obavljanje lučkih djelatnosti koje je nastalo pretvorbom društvenog poduzeća luka. Novo trgovačko društvo dužno je podnijeti zahtjev u prekluzivnom zakonskom roku (čl. 61, st. 2), jer ako trgovačko društvo ne podnese zahtjev u roku od 30 dana od upisa u trgovački registar, lučka uprava će u daljnjem roku od 30 dana, raspisati javni natječaj za davanje koncesije za obavljanje djelatnosti iz čl. 9 ZML (čl. 61, st. 3). Dovoljan je pisani zahtjev trgovačkog društva da bi taj novi pravni subjekt dobio prvenstvenu koncesiju. Taj zahtjev može sadržavati obavljanje lučkih djelatnosti iz čl. 9 ZML, kao i korištenje objekata infrastrukture i suprastrukture na lučkom području.²³

Tumačenjem odredaba čl. 61, 62 i 63 ZML aksiološkom, gramatičkom, lingvističkom i teleološkom metodom zaključujemo da je prvenstvena koncesija prva koncesija koja se mora dodijeliti trgovačkom društvu nastalom pretvorbom društvenog poduzeća luka, bez javnog natječaja, samo na osnovi njegova pisanog zahtjeva. Već unaprijed određenom ovlašteniku koji je ispunio materijalni (čl. 60) i formalni preduvjet (čl. 61, st. 2) pripada prioritetno pravo obavljanja lučkih djelatnosti i korištenja objekata lučke infrastrukture i suprastrukture. To se prioritetno pravo odnosi samo na one lučke djelatnosti koje je društveno poduzeće luka obavljalo do trenutka pretvorbe odnosno samo na one postojeće objekte koje je već koristilo do tog trenutka. Ovakav zaključak proizlazi iz suštine prvenstvene koncesije koja predstavlja nastavak korištenja lučkog područja i objekata infrastrukture i suprastrukture na njemu, te nastavak obavljanja lučkih djelatnosti od strane trgovačkog društva nastalog pretvorbom društvenog poduzeća luka. Sve druge lučke djelatnosti koje ne obavlja društveno poduzeće luka ili svi drugi postojeći objekti podgradnje i nadgradnje koje ne koristi ta pravna osoba, ne mogu biti predmet prvenstvene koncesije. Prvenstveni koncesionar ih može dobiti samo u uobičajenom postupku koncesioniranja, tj. na temelju javnog natječaja.

U odnosu na postupak koncesioniranja iz čl. 10 - čl. 19, prvenstvena koncesija se bitno razlikuje u još

jednoj činjenici. Naime, kako je njen rok unaprijed određen na 12 godina, onda njezino trajanje ne može ovisiti o kvaliteti predočenih planova, programa rada i drugih dokaza iz čl. 12, niti je bitna ocjena tih planova i programa iz čl. 11, st. 1. Stoga, uz pisani zahtjev za dodjelu prvenstvene koncesije nije neophodna navedena dokumentacija, jer je lučka uprava dužna dodijeliti tu koncesiju već na temelju podnesenog zahtjeva. Ipak, ta je dokumentacija svrsishodna, jer trgovačko društvo kao prvenstveni koncesionar mora voditi računa o slučajevima prestanka i oduzimanja koncesije iz čl. 14 i čl. 15 ZML.

**5. Uredba o uvjetima za dodjelu koncesija za obavljanje lučkih djelatnosti ("Narodne novine", br. 52/96 - dalje UREDBA)
*Regulation on concessions for port activities ("Narodne novine", No. 52/96)***

Vlada Republike Hrvatske dana 28. lipnja 1996. donijela je Uredbu koja je stupila na snagu 6. srpnja 1996. godine. Uredba je donesena na temelju čl. 10. st. 9 ZML koji određuje da će Vlada Republike Hrvatske propisati : 1. osnovne tehničko-tehnološke uvjete koje trgovačko društvo za obavljanje određene djelatnosti iz članka 9 ZML mora ispunjavati, uvjete glede stručnosti djelatnika trgovačkog društva i financijskog statusa trgovačkog društva i dr., 2. postupak, kriterije i rokove u svezi s izdavanjem i otkazom koncesije, određivanje visine naknade, jamstvo kao i nadzor poštivanja odredaba ugovora o koncesiji u lukama otvorenim za javni promet. Cilj je Uredbe pojasniti postupak koncesioniranja predviđen zakonskim odredbama, pa je odmah u u čl. 1 navedeno da se ovom Uredbom propisuju osnovni tehničko-tehnološki uvjeti koje mora ispunjavati trgovačko društvo za obavljanje lučkih djelatnosti utvrđenih u članku 9 ZML, uvjeti glede stručnosti djelatnika trgovačkog društva i uspješnosti poslovanja trgovačkog društva, te postupak, kriteriji i rokovi u svezi s izdavanjem i otkazom koncesije, načinom određivanja visine naknade, jamstvom, te nadzorom poštivanja odredaba ugovora o koncesijama u lukama otvorenim za javni promet.

a) OSNOVNI TEHNIČKO-TEHNOLOŠKI UVJETI I STRUČNOST DJELATNIKA - trgovačko društvo mora raspolagati potrebnim brojem stručnih djelatnika i tehničkim sredstvima za obavljanje djelatnosti i to:

²³Usporedi **Dragan Bolanča**: *Prvenstvena koncesija*, referat iz zbornika "Pravni problemi instituta pomorskog dobra u Republici Hrvatskoj s posebnim osvrtom na luke otvorene za javni promet", Split, 1998., str. 64.

1. za privez i odvez brodova - određenim brojem privezivača, plovnim objektima s osposobljenom posadom sukladno posebnim propisima;

2. za ukrcaj, iskrcaj i prekrcaj roba - određenim brojem lučko transportnih djelatnika i rukovatelja tehničkim sredstavima, te mehanizacijom i opremom u funkciji prekrcaja, ovisno o vrsti tereta za koji se daje koncesija;

3. za skladištenje i prenošenje roba i drugih materijala - određenim brojem lučko transportnih djelatnika, rukovatelja tehničkim sredstavima i skladištara, te rukovatelja mehanizacijom i opremom ovisno o vrsti tereta za koji se daje koncesija;

4. za ukrcaj i iskrcaj putnika - određenim brojem osposobljenih djelatnika;

5. za ostale gospodarske djelatnosti - određenim brojem stručnih djelatnika i određenim brojem tehničkih sredstava, prema posebnim propisima (čl. 2, st. 1). Broj djelatnika, potreban stručni profil djelatnika i potrebna tehnička sredstva za izvršavanje tehnološkog procesa za određenu koncesiju koja nisu utvrđena posebnim propisima, utvrđuje upravno vijeće lučke uprave (čl. 2, st. 2)

b) POSTUPAK, KRITERIJI I ROKOVI IZDAVANJA KONCESIJE - prema odredbi čl. 3 Upravno vijeće lučke uprave donosi odluku o raspisivanju javnog natječaja za izdavanje koncesije za obavljanje lučke djelatnosti, a natječaj se objavljuje u "Narodnim novinama" i u sredstvima javnog priopćavanja (st. 1 i 2). Odlukom o raspisivanju natječaja utvrđuje se sadržaj oglasa i potrebne natječajne dokumentacije koja obuhvaća, pored uvjeta iz članka 12 ZML, i popis potrebnih tehničko-tehnoloških uvjeta glede tehničkih sredstava i broja stručnih djelatnika određenih prema čl. 2 ove Uredbe (st. 3 i 4). Čl. 4 precizira sadržaj oglasa o javnom natječaju za izdavanje koncesije za obavljanje lučkih djelatnosti :

1. podatci o sadržaju djelatnosti za koju se natječaj raspisuje; 2. naziv ili opis područja luke, ukoliko je djelatnost vezana za određeno područje; 3. početni iznos naknade za koncesiju; 4. rok na koji se daje koncesija; 5. podatci o objektima podgradnje i nadgradnje koji se daju u koncesiju, uz koncesiju za djelatnost; 6. rok trajanja natječaja; 7. podatci o mjestu i načinu podizanja natječajne dokumentacije, predaji, te javnom otvaranju ponuda.

Podnosilac ponude na javni natječaj mora zadovoljavati sljedeće uvjete: 1. da je registriran za obavljanje tražene djelatnosti; 2. da ima tehničko-tehnološke sposobnosti sukladno obujmu i vrsti lučke djelatnosti za koju se natječe, a prema traženom iz natječajne dokumentacije iz čl. 4. st. 1. točke 7. ove Uredbe (čl. 5). Osim toga, podnosilac ponude osim predočenja dokaza o zadovoljavanju

uvjeta iz članka 12 ZML i članka 5 Uredbe, uz ponudu prilaže: 1. studiju gospodarske opravdanosti; 2. plan i operativni godišnji program rada; 3. investicije uz prikaz utjecaja koji će to imati na rast prometa, zaposlenost i razvoj luke; 4. podatke o visini naknade koju nudi; 5. način održavanja i ulaganja u infrastrukturne i suprastrukturne objekte koje uzima u koncesiju (čl. 6).

Natječaj provodi natječajna komisija (od tri člana) koju imenuje Upravno vijeće na prijedlog ravnatelja nakon donošenja odluke o raspisivanju javnog natječaja (čl. 7).

Natječajna komisija dužna je obaviti javno otvaranje ponuda u roku od 24 sata po zatvaranju natječaja, a prilikom usporedbe ponuda pristiglih na natječaj koristit će sljedeća mjerila: 1. utjecaj na rast prometa luke; 2. jamstva (banka i dr.); 3. ekološka zaštita; 4. iskorištavanje lučkih kapaciteta; 5. visina naknade za koncesiju; 6. dinamika i uvjeti plaćanja; 7. reference ponuđača; 8. ostale pogodnosti (čl. 8). Natječajna komisija dužna je u roku od 30 dana od dana završetka natječaja predložiti ravnatelju koji onda predlaže Upravnom vijeću najpovoljnijeg ponuđača, te odluku i ugovor o koncesiji (čl. 9). Podnosilac ponude na javni natječaj može uložiti prigovor Upravnom vijeću Lučke uprave u roku od sedam dana od dana donošenja odluke o dodjeli koncesije (čl. 10).

c) POSTUPAK, KRITERIJI I ROKOVI OTKAZA KONCESIJE - ravnatelj je dužan ustrojiti povjerenstvo od tri člana u svrhu praćenja izvršavanja odluka i ugovora o koncesijama (čl. 11). Povjerenstvo je obvezno o izvršavanju svojih obveza podnositi izvješće ravnatelju najmanje jedanput u šest mjeseci, te predlagati mjere (čl. 12). Povjerenstvo se dužno u svome radu pridržavati sljedećih mjerila:

1. konkurentnosti prometnog pravca; 2. mogućnosti izvršavanja preuzetih obveza koncesionara; 3. učestalosti pojave razloga iz članka 15. stavka 1. Zakona o morskim lukama (čl. 13). Povjerenstvo je dužno pismeno, bez odlaganja, izvijestiti ravnatelja o uočavanju radnja za koje je predviđeno oduzimanje koncesije iz čl. 15. st. 2 ZML, te o drugim negativnim pojavama u luci. Ravnatelj predlaže Upravnom vijeću donošenje odluke o oduzimanju koncesije za obavljanje lučke djelatnosti (čl. 15).

d) NAČIN ODREĐIVANJA VISINE NAKNADE - naknadu za koncesiju određuje Upravno vijeće uzimajući u obzir: 1. vrstu djelatnosti (ulaganje kapitala, te troškove i prihode poslovanja, broj dodijeljenih koncesija za istu vrstu djelatnosti); 2. pretpostavljenu dobit vidljivu iz studije gospodarske opravdanosti predočene uz ponudu; 3. opseg

predviđenih ulaganja; 4. iskorištenost lučkih kapaciteta (čl. 16). Naknada za koncesiju za obavljanje djelatnosti određuje se u dva dijela i to: 1. fiksni dio - plaća svaki koncesionar s naslova korištenja lučkog područja; 2. varijabilni dio - plaća koncesionar ovisno o obujmu obavljanja djelatnosti (čl. 17). Fiksni dio naknade plaća se do 31. siječnja za tekuću godinu, a varijabilni dio se plaća prema odredbama ugovora o koncesiji (čl. 18).

d) ZAVRŠNE ODREDBE - sadrže tri članka (od čega su dva sporna) neobično bitna za društveno poduzeće luka.

U čl. 19 se navodi da "do osnivanja trgovačkog društva i dodjele prvenstvene koncesije, postojeći korisnik lučke podgradnje i nadgradnje dužan je sklopiti ugovor o korištenju i naknadi za lučku podgradnju i nadgradnju na lučkom području s Lučkom upravom."

Čl. 19 Uredbe nije u skladu s odredbom čl. 59, st. 5 ZML, jer zakonska odredba izričito kaže da do osnivanja lučke uprave objektima infrastrukture i suprastrukture na lučkom području upravlja društveno poduzeće luka i ima ih pravo koristiti do dobivanja prvenstvene koncesije, a prema dobivenim ovlastima do stupanja na snagu ZML. Čl. 59, st. 5 ZML dozvoljava da društveno poduzeće luka koje još nije završilo proces pretvorbe, ima pravo koristiti objekte infrastrukture i suprastrukture i nakon trenutka kada je upravljanje njima preuzela lučka uprava. Pravo korištenja tih objekata zasniva se na dobijenim ovlastima prije stupanja na snagu ZML. Granični moment prava korištenja jeste dobijanje prvenstvene koncesije, a to podrazumijeva pretvorbu društvenog poduzeća luka u trgovačko društvo, donošenje odluke o koncesiji i sklapanje ugovora o koncesiji za obavljanje lučkih djelatnosti. Do tada društveno poduzeće luka nije dužno sklopiti novi ugovor o korištenju lučke podgradnje i nadgradnje, niti je dužno plaćati naknadu za korištenje tih objekata (uostalom, ZML uopće ne spominje naknadu).²⁴

Osim što nije u skladu sa ZML (a Uredba je donesena baš na temelju tog zakona) odredba čl. 19 Uredbe manjkava je i iz drugih razloga. Prvo, njome se ne može naložiti obvezno sklapanje ugovora društvenom poduzeću luka. Premda je Uredbu donijela Vlada Republike Hrvatske na temelju čl. 10, st. 9 ZML, ona nije u skladu sa čl. 88 i čl. 110 Ustava RH²⁵, jer nije u skladu s zakonom. Nadalje, čl. 19

suprotan je smislu propisa višeg ranga tj. Zakonu o obveznim odnosima ("Narodne novine", br. 53/91) koji u odredbi čl. 27, st. 1 govori da zainteresirana osoba može zahtijevati da se ugovor bez odgađanja sklopi samo ako je netko po zakonu obavezan sklopiti ugovor. Lučka uprava kao zainteresirana osoba ne može tražiti obvezno sklapanje ugovora o korištenju i naknadi za lučku podgradnju i nadgradnju, jer društveno poduzeće luka ne obavezuje zakon (već Uredba kao podzakonski propis) na sklapanje ugovora.

U čl. 21 Uredbe navodi se da se "na izdavanje prvenstvene koncesije sukladno čl. 62 ZML odnose sve odredbe ove Uredbe osim članaka 3 i 4". Kako se sadržaj odredaba čl. 3 i čl. 4 Uredbe odnose na postupak raspisivanja javnog natječaja od strane lučke uprave za izdavanje koncesija, jasno je da one ne odgovaraju naravi prvenstvene koncesije (ona se dobija bez javnog natječaja). Argumentum a contrario, sve ostale odredbe Uredbe trebale bi se odnositi i na prvenstvenu koncesiju, što nije točno. Naime, na prvi pogled vidljivo je da se čl. 5 i čl. 6 Uredbe odnose na podnositelja ponude za javni natječaj koji mora ispunjavati određene uvjete, što nije relevantno za koncesionara prvenstvene koncesije, jer njegovo pravo ne zavisi o kvaliteti predloženih planova, programa rada i drugih dokaza iz čl. 12 ZML. Nadalje, i odredbe čl. 7, čl. 8, čl. 9 i čl. 10 koje govore o javnom natječaju u rasponu od sastava natječajne komisije do prigovora, suprotne su prvenstvenoj koncesiji za koju je dovoljan pisani zahtjev.

Međutim, neke odredbe Uredbe mogu se na odgovarajući način primijeniti i na prvenstvenu koncesiju, pri čemu se ne smije zaboraviti da se ona obvezno dodjeljuje na osnovi pismenog zahtjeva novog trgovačkog društva, temeljem odredaba ZML. To su odredbe o osnovnim tehničko - tehnološkim uvjetima i stručnosti zaposlenika (čl. 2), kriterijima i rokovima otkaza koncesije (čl. 11 - čl. 15) i o načinu određivanja visine naknade za koncesiju (čl. 16 - čl. 18).

Analizirajući naprijed navedene odredbe Uredbe možemo zaključiti da se one po naravi uopće ne mogu odnositi na prvenstvenu koncesiju, osim njih nekoliko i to samo u određenoj mjeri, ne zaboravljajući osebnosti prvenstvene koncesije.

Prvenstvena koncesija dodjeljuje se na zahtjev, za lučke djelatnosti određene odlukom o osnivanju lučke uprave" (čl. 20 Uredbe). Ova odredba ima dvostruku svrhu. Prvo, njome se još jednom ponavlja namjera zakonodavca da je za prvenstvenu koncesiju dovoljan zahtjev (bez javnog natječaja). Drugo, prvenstvena koncesija se dodjeljuje samo za

²⁴Ibid, str. 65.

²⁵Zastupnički dom može, najviše na vrijeme od godinu dana, cvlastiti Vladu RH da uredbama uređuje pojedina pitanja iz njegova djelokruga, osim... (čl. 88, st. 1), pri čemu Vlada donosi uredbu u skladu s Ustavom i zakonom (čl. 110).

one lučke djelatnosti određene odlukom o osnivanju lučke uprave. I u odnosu na čl. 20 Uredbe može se staviti prigovor, jer pored zakonske formulacije lučkih djelatnosti u čl. 9 ZML, nije ih bilo potrebno detaljnije opisivati u odluci o osnivanju lučke uprave.

6. Conclusion Zaključak

Pomorski zakonik iz 1994. godine i Zakon o morskim lukama iz 1995. godine izričito određuju da su luke kao pomorsko dobro opće dobro od interesa za Republiku Hrvatsku. Zbog nevlasničkog karaktera

pomorskog dobra, u lukama otvorenim za javni promet mogu se obavljati lučke djelatnosti (i koristiti lučka nadgradnja i podgradnja) samo na temelju koncesija propisanih odredbama Zakona o morskim lukama i Uredbom o uvjetima za dodjelu koncesija za obavljanje lučkih djelatnosti. Lučke djelatnosti su povjerene trgovačkim društvima, dok su upravljanje lukom i drugi upravni poslovi (uključujući dodjelu koncesija) u nadležnosti lučke uprave. Pri tome posebno mjesto zauzima institut prvenstvene koncesije, koja se kao koncesija sui generis bitno razlikuje od svih drugih koncesija u hrvatskom pravu, uključujući i one "obične" koncesije za obavljanje lučkih djelatnosti. Dakle, osnovna značajka novih propisa jeste razdvajanje funkcije upravljanja od gospodarskog korištenja luke, čime se uvodi državni nadzor nad radom luka.²⁶

²⁶Prijašnjim zakonskim propisima iz 1974. godine upravljanje i održavanje luka otvorenih za javni promet bilo je povjereno općinama, mjesnim zajednicama ili komunalnim poduzećima - detaljnije vidi **Rudolf Capar** : *Pomorsko upravno pravo*, Zagreb, 1987., str. 181 - 186.

Rukopis primljen: 12.4.1999.

"LOŠINJSKA PLOVIDBA - HOLDING" d.d.

Mali Lošinj

Kontakt telefoni:

- u Rijeci 051/319-000

- u Malom Lošinju 051/231-601

svojim aktivnostima u:

"LOŠINJSKA PLOVIDBA - BRODARSTVO" d.d.

"LOŠINJSKA PLOVIDBA - BRODOGRADILIŠTE" d.d.

"LOŠINJSKA PLOVIDBA - TURIZAM" d.d.

"BUGA" d.d.

pruža tradicionalno kvalitetne usluge:

- u pomorskom prijevozu svim morima svijeta klasičnim i kontejnerskim brodovima
- u popravljanju brodova vrsta i veličina i dožiranja do 6000 tona težine
- u kampiranju, jahtingu, apartmanskome smještaju, avioprijevozu, pomorskom i putničkom posredovanju
- knjigovodstveno - računovodstvenim djelatnostima

JAVITE SE I UVJERITE U NAŠU DJELOTVORNOST!